

ZNAČAJ UNIVERZITETA U RAZVIJENOM SVIJETU SA OSVRTOM NA DOPRINOS NOVOOSNOVANOG UNIVERZITETA U TRAVNIKU

THE IMPORTANCE OF THE UNIVERSITIES IN THE DEVELOPED WORLD, WITH THE FOCUS ON CONTRIBUTION OF RECENTLY ESTABLISHED UNIVERSITY IN TRAVNIK

Sanja Romić, Dženan Kulović
Univerzitet u Travniku

Ključne riječi: univerzitet, tehnologija, obrazovanje, reforma.

SAŽETAK

Razvoj univerziteta u svijetu datira od XII stoljeća. Prvi univerziteti su osnivani pod uticajem crkvenih autoriteta za potrebe religije, da bi nakon kratkog vremena počeli dobivati i drugu namjenu. Ubrzo, univerziteti postaju jedan od značajnih generatora razvoja.

Osnovna karakteristika univerziteta i visokog obrazovanja, danas u svijetu je decentralizacija, pluralizam i zaštita državnog vlasništva. Služeći se iskustvima drugih i svjetskim trendovima, u BiH postoji veliki broj državnih i privatnih univerziteta.

Grad Travnik, sjedište Srednjobosanskog kantona, historijski, kulturni i turistički centar, postao je univerzitetski grad.

Key words: university, technology, education, reform.

ABSTRACT

Development of the universities in the world had been dated since the twelfth century. The first founders of the universities were the church authorities for religion needs, but after a short

time it began a development for the other purposes. In its entire development through the history university had become a considerable impact of development. Basic university characteristic and high education, in the world today are, decentralization, pluralism and maintenance state and private property. Taking experience from others and laying on the worlds trends, in BiH are establish huge number of state and private university.

City of Tavnik as a seat of Middle Bosnian Canton, historical, cultural and touristic center are between the last one who has become university city. By this way long term historical error were correct.

1. UVOD

Kako se navodi u velikom broju literarnih izvora, prvi univerziteti pojavili su se u XII stoljeću produbljujući i šireći vjersko - crkvene znanosti, da bi se postepeno univerziteti osnivali i za druge naučne discipline. Na taj način su univerziteti u svijetu dali ogroman doprinos kako u razvoju proizvodnje, tako i u razvoju proizvodne nadgradnje. Prvi osnivači univerziteta bile su crkvene vlasti, da bi kasnije osnivači postale državne vlasti. Demokratizacijom društva kao osnivači pojavljuju se i razne asocijacije,

preduzeća i pojedinci.

Danas je u svijetu univerzitet jedan od osnovnih faktora razvoja, i moglo bi se reći, da se razvoj bilo koje zemlje ili nekog njenog dijela ne može ni zamisliti bez univerziteta. Univerziteti daju ogroman doprinos daljem razvoju razvijenih zemalja, ali i zemalja u razvoju. Razvoju univerziteta naročito je doprinio napredak informatike i kompjuterskih tehnologija. To je dovelo do nastanka i razvoja koledža i velikih državnih instituta za razvoj novih tehnologija. Obrazovanje kadrova postala je vrlo značajna i profitabilna investicija. Visoko školstvo i naučno-istraživački rad su veoma značajan faktor razvoja društva. Sa tehnološkim razvojem, raste i broj univerziteta, kao i odgovarajući broj stručnih i naučno istraživačkih kadrova. Dinamičkim razvojem tehnologija, nakon pedesetih godina ovoga stoljeća u razvijenim zemljama svijeta vrlo dinamično se razvija obrazovanje, posebno visoko. Budući da se doprinos visokog obrazovanja može naročito sagledati u SAD i drugim razvijenim zemljama svijeta moguće je uočiti osnovne karakteristike tog obrazovanja:

- a) obrazovanje je decentralizovano, što znači da ono spada u rezervisana prava i odgovornosti,
- b) obrazovanje je pluralističko, što znači da nije monopol države i da je pojedincima i grupama svih vrsta dato pravo da otvore institucije obrazovanja na svim nivoima,
- c) obrazovanje je vrlo raznoliko, što znači da je javno i privatno vlasništvo.

Iako su većina osnovnih i srednjih škola javne institucije, gotovo polovina institucija visokog obrazovanja je u privatnom vlasništvu. Privatni univerziteti i fakulteti su u većini slučajeva prestižnog karaktera, obezbjeđuju veći kvalitet, ali su zbog visokih naknada školarine većini studenata nedostižni. Privatni fakulteti i univerziteti su obično kvalitetniji jer se radi sa manjim brojem studenata. Također, u okviru ovih fakulteta nema utjecaja političkih stranaka na izbor nastavnčkog kadra, upis studenata itd. Nezavisnim koledžima i univerzitetima, kako se često nazivaju privatni koledži i univerziteti, ne upravljaju federalni ili državni autoriteti nego njihova vlastita vijeća. Prema podacima iz 1999. godine u SAD postoji preko 3000 institu-

cija za obrazovanje nakon sticanja srednjeg obrazovanja. Varijacije institucija kreću se od dvogodišnjih do četverogodišnjih. Univerzitet se sastoji od grupe škola, odnosno fakulteta koji se obično sastoje od jednog *undergraduate liberal arts college* (koledža), *graduate schools* (akademske škole) i *professional schools* (stručnih škola). Neki tehnološki i stručni programi, kao što su poljoprivreda, biznis, administracija, tehnika i njegovateljstvo nude se na oba programa *undergraduate* i *graduate*. Druge profesije kao što su medicina, stomatologija i pravo studiraju se samo na višem nivou. Kao nastavak dodiplomskog studija univerziteti nude magistarski stepen i studij za doktorat.

U SAD postoje velike mogućnosti za stipendije, kredite i druge vrste finansijske pomoći, naročito za privatne univerzitete.

Žene su na univerzitetima brojnije od muškaraca, a najveći broj studenata je starosne dobi od 18 do 22 godine. Visoko obrazovanje u SAD postaje sve skuplje, a u ostvarenim sredstvima najveće je učešće školarina i taksa studenata koje u privatnim institucijama iznose 41.2 %, a u javnim institucijama 18 %. Dalji redoslijed učešća u finansijama je: vlada države, lokalne vlade, privatni pokloni, dohodak od priloga, prodaja i drugi izvori.

Slična je situacija i u drugim razvijenim zemljama kao što su: Japan, Velika Britanija, Francuska, Njemačka, Španija, Italija, Holandija, Švedska, Švicarska, Austrija i Belgija. Bosni i Hercegovini, odnosno Federaciji BiH, naročito je interesantna Švicarska. U Švicarskoj postoji osam kantonalnih univerziteta. Švicarska je kantonalno uređena zemlja sa površinom manjom od Bosne i Hercegovine, ali je vrlo razvijena. Univerziteti postoje u Ženevi, Lozani, Fraiburgu, Bernu, Neuchatel, Bazelu, Cirihu, St. Gallenu. Iz navedenog se vidi da se univerziteti nalaze i u manjim gradovima nego što su Travnik, Zenica itd.

Kada je u pitanju razvoj visokog obrazovanja u razvijenim zemljama, iz navedenog se može zaključiti sljedeće:

- Vrlo intenzivan tehnološki razvoj doveo je do razvoja tzv. "fabrike budućnosti", koja zahtijeva visoko sofisticirana znanja, a koja se mogu ostvariti samo putem visokog obrazovanja i naučno istraživačkog rada.

- Razvoju SAD je doprinio vrlo intenzivan razvoj visokog obrazovanja čiji su osnivači kako država, tako i privatni sektor.

- U visokom školstvu razvijenog svijeta najviše je zastupljena institucija univerziteta. Organizaciona struktura univerziteta je vrlo različita. Postoje veliki i mali univerziteti.

- Za razvoj univerziteta u Bosni i Hercegovini, pa i Srednjobosanskom kantonu, kao poseban primjer mogu poslužiti univerziteti u Švicarskoj.

2. NOVOOSNOVANI UNIVERZITET I NJEGOV DOPRINOS RAZVOJU

Neki gradovi u Bosni i Hercegovini i kantonalni centri u Federaciji Bosne i Hercegovine su osnovali univerzitete kako državne, tako i privatne. Iako su zakonskim propisima u svim kantonima, u čije nadležnosti spada visoko obrazovanje, izjednačeni privatni i državni fakulteti. Osnivanje privatnih fakulteta i univerziteta je mnogo sporije, čak se neosnovano kritikuje i svjesno osporava. Demokratizacija i definiranje vlasništva su jednako važni u svim zemljama pa i kod nas. Može se reći da su Srednjobosanski kanton i oficijelne vlasti, svjesni ove činjenice i u želji da se daju impulsi bržem razvoju kantona, dali saglasnost da se shodno zakonskim propisima i praksom u svijetu osnuje prvi privatni univerzitet u kantonu sa željom da, kao i u drugim zemljama svijeta, postane generator razvoja.

Na osnovu takve vizije vladajućih struktura i grupe entuzijasta i zaljubljenika u nauku i Travnik, kao historijska destinacija, privredni, turistički i kulturni centar BiH i sjedište Srednjobosanskog kantona postao je univerzitetski grad. Ovim je ispravljena historijska greška da grad Travnik, 150 godina sjedište bosanske diplomatije i kulturnih zbivanja svih konfesija i turistički centar, ne bude univerzitetski grad. Osnivanjem ovog univerziteta povezano je obrazovanje sa svojim izvorima, korijenima i resursima i stvorene su mogućnosti da se afirmiraju historijske vrijednosti Srednjobosanskog kantona, a posebno preduzetništvo, turizam, sport i izdavaštvo za koje u Bosni i Hercegovini nema visokoobrazovnih institucija. Osnivanje ovih fa-

kulteta i njihova saradnja sa privredom će dovesti do bržeg privrednog rasta, ali i društvenih djelatnosti. Uticaće na dolazak mladih ljudi - studenata iz cijele Bosne i Hercegovine i svijeta da bi sticali znanje iz oblasti pravne, turističke, kineziološke i grafičke nauke u gradu koji ima sve pretpostavke za to i koji je u najstarijim vremenima bio kolijevka ovih usmjerenja. Pravna nauka se u vezirskom gradu razvijala prije oko 300 godina, kada je sjedište bosanskih vezira preneseno u Travnik (1699. godine). Grad je dao veliki broj naučnika i jednog nobelovca. U njemu su brojni historijski spomenici kao i spomenici kulture te, atraktivne turističke destinacije. Novi univerzitet samo doprinosi punoći, ljepoti i atraktivnosti grada Travnika i nastavlja da baštini golemu kulturnu tradiciju kao i tradiciju kada je u pitanju edukacija i sve ono što jednu sredinu čini kulturnim i naučnim središtem.

Osnivanje univerziteta je i na reformskom kursu usklađivanja sa Bolonjskim procesom, privredom i međunarodnim obrazovnim institucijama, u čemu su već napravljeni prvi koraci povezivanjem sa National-Louis University iz Čikaga i organizovanjem prvog simpozijuma iz oblasti turizma pod nazivom "Prirodno i kulturno historijsko naslijeđe i novi standardi kvaliteta u funkciji razvoja turizma" koji je održan na Vlašiću 14. i 15. marta 2008. godine, a za koje je podršku dalo i Federalno ministarstvo okoliša i turizma.

Konačno, zahvaljujući viziji aktuelnih državnih organa i resornom Ministarstvu nauke, obrazovanja, kulture i sporta, podrškom osnivanju ovog univerziteta u grad Travnik su uložena i ulažu se finansijska sredstva građana iz drugih kantona, čime se prave određene uštede budžetskih sredstava za ulaganje u visoko obrazovanje.

Svjesni su da kapital nije "obojen", a da je najvažnije kakve će rezultate dati privrednom i drugom razvoju. Inspekcijski organi su u nekoliko navrata vršili kontrolu rada novoosnovanih privatnih fakulteta i univerziteta i zahvaljujući njihovim prijedlozima i sugestijama, fakulteti i Univerzitet su u nekim segmentima obezbijedili bolje uslove od mnogih privatnih i državnih

fakulteta i univerziteta. Tako na primjer, Fakultet za menadžment i turizam zapošljava u stalnom radnom odnosu sedam vrlo uglednih profesora i stručnjaka, jednog asistenta, i četiri radnika za pomoćne djelatnosti, kao i 20 profesora po ugovoru o djelu, a u toku su izbori po raspisanom konkursu još nekoliko profesora i asistenata. Slična je situacija i na drugim novoosnovanim fakultetima u okviru Univerziteta. Obezbijeđena je vrhunska oprema, potpuna kompjuterizacija i evaluacija profesora od strane studenata kao i rad po ECTS sistemu. Biblioteka raspolaže sa oko 5000 naslova, a u toku je aktivnost pristupa svjetskim bazama podataka i nabavka najnovijih naslova i časopisa uglednih visokoškolskih institucija iz svijeta. U okviru usvojenih Pravila predviđeno je da Univerzitet izdaje sopstveni Zbornik radova.

Svi zainteresovani studenti mogu u sklopu Univerziteta u Travniku svoja znanja sticati na sljedećim fakultetima:

- FAKULTET ZA MENADŽMENT I TURIZAM TRAVNIK

aktuelni smjerovi prema konceptu 3+2:

1. opći menadžment
2. menadžment u bankarstvu i osiguranju
3. menadžment u turizmu i ugostiteljstvu

KONTAKT: tel/fax: 030 517 757, 061 172 158;
web: www.fmt.ba;
e-mail: rasim.dacic@fmt.ba

- PRAVNI FAKULTET U KISELJAKU

aktuelni smjerovi:

prema konceptu 4+1:

1. opći smjer

prema konceptu 3+2:

1. javna uprava
2. poslovno pravo

KONTAKT: tel/fax: 030 877 328, 061 190 840;
web: www.pfk.ba,
e-mail: studentska@fmt.ba

- KINEZILOŠKI FAKULTET U TRAVNIKU

aktuelni smjerovi:

prema konceptu 4+1:

1. opći smjer

prema konceptu 3+2:

1. sport
2. sportski menadžment
3. specijalne namjene - vojska, policija, zaštitari

KONTAKT: tel/fax: 030 517 762, 061 475 922;
web: www.kft.ba,
e-mail: kinezioloskifakultet@bih.net.ba

- GRAFIČKI FAKULTET U KISELJAKU

aktuelni smjerovi prema konceptu 3+2:

1. dizajn grafičkih proizvoda
2. tehničko-tehnološki smjer
3. multimedija, oblikovanje i primjena (u pripremi)

KONTAKT: tel/fax: 030 875 494; web:
www.graficki.uni-travnik.net,
e-mail: info@graficki.uni-travnik.net

- EKONOMSKI FAKULTET U TRAVNIKU

aktuelni smjerovi prema konceptu 3+2:

1. odsjek ekonomija
2. odsjek menadžment

KONTAKT: tel/fax: 030 540 586;
web: www.iu-travnik.com,
e-mail: studentska@iu-travnik.com

3. ZAKLJUČAK

1. Visoko obrazovanje i naučno-istraživački rad predstavljaju osnovu razvoja ukupne društvene reprodukcije, čijem programiranju organi vlasti, davanjem saglasnosti za osnivanje univerziteta u Travniku, posvećuju odgovarajuću pažnju.
2. Predstoji međusobno povezivanje Univerziteta sa privredom, drugim univerzitetima i međunarodnim naučnim i drugim institucijama.
3. Sagledavajući razvoj univerziteta i visokog obrazovanja u svijetu, i u skladu s našim zakonskim propisima, daje se jednako pravo osnivanja i funkcioniranja.

4. Najvažniji faktor kod osnivanja i funkcioniranja Univerziteta je kvalitet, autonomija univerziteta, zadovoljstvo studenta, saradnja sa privredom, stalna evaluacija nastave i nastavnika, naučna i druga saradnja sa svijetom. Nije najvažnije čiji je kapital jer univerzitet čine profesori i studenti, a kapital je logistika za ostvarivanje drugih veoma važnih ciljeva.
5. Imajući u vidu navedeno, prvi registrovani Univerzitet u Travniku u čijem su sastavu: Fakultet

za menadžment i turizam, zajedno sa Pravnim fakultetom, Kineziološkim fakultetom, Grafičkim fakultetom, Ekonomskim fakultetom i Fakultetom za privrednu i tehničku logistiku, otvoren je za sve vidove saradnje kako sa drugim fakultetima, tako i svim drugim institucijama, a posebno studentima koji žele sticati svoja zvanja i graditi bolju budućnost. Moto univerziteta je "NAUKOM DO USPJEHA, UDRUŽIMO SNAGE"

